

РОЗДІЛ IV

“Я та мої права”

Вступ

Статистика свідчить, що вік правопорушників значно помолодшав. Поштовхом до підліткових правопорушень є як незнання ними правових норм, так і невміння захистити себе. Важливість вирішення проблеми зумовлено тим, що реалізація прав дитини є найголовнішою умовою фізичного та психічного благополуччя дитини, її розвитку.

Даний розділ спрямований на те, щоб надати учасникам інформацію про “Конвенцію ООН про права дитини”, про основні права дитини з метою розвитку почуття гідності та необхідності і значимості для суспільства; сформулювати в учасників усвідомлення необхідності дотримання ними прав та обов’язків; відпрацювати навички захисту своїх прав, вміння діяти в ситуації, коли права порушуються.

Заняття побудовані таким чином, щоб учасники отримали знання, вміння і навички діяти в різних ситуаціях згідно правових норм, навчитися самостійно керувати власною поведінкою і приймати рішення.

Розділ включає наступні теми:

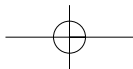
- Хочу знати свої права.
- Мої права та обов’язки.

Мета: надати інформацію про “Конвенцію ООН про права дитини”, сформулювати усвідомлення необхідності дотримання прав та обов’язків.

Завдання:

- Познайти учасників з поняттям універсальності і невід’ємності прав.
- Формувати в учасників навички правомірної поведінки.

Я – моє здоров'я – моє життя

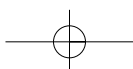
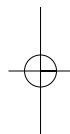
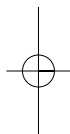
- Формувати в учасників навички вирішення проблем, пов'язаних з порушенням прав дитини.

Основні поняття для засвоєння:

Права дитини, обов'язки, конвенція, порушення прав.

Тривалість: 3 год.

Структура розділу IV. “Я та мої права”

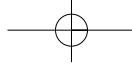
№ п/п	Види роботи	Орієнтовна тривалість (хв.)	Ресурсне забезпечення
-------	-------------	-----------------------------	-----------------------

Тема 15. “Хочу знати свої права”

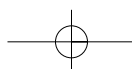
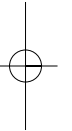
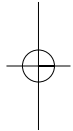
15.1.	Привітання. Знайомство “Я хочу, щоб мене називали...”	10	
15.2.	Правила	5	Плакат “Наші правила”
15.3.	Вступ “Що відбудеться сьогодні”	5	
15.4.	Очікування		
15.5.	Вправа “Для чого служить цей предмет?”	10	Різноманітні предмети (олівець, коробочка, одноразовий стаканчик...)
15.6.	Вправа “Про дитячі потреби та забаганки”	15	Аркуші паперу А3
15.7.	Конвенція ООН в малюнках	20	Тексти “Конвенції ООН про права дитини”, аркуші паперу А3, різнокольорові маркери, кольоровий папір
15.8.	Перегляд мультфільму “Права дітей очима дітей”	10	Мультфільм
15.9.	Гра “33”	10	
15.10.	Підсумок теми	5	

Тема 16. “Мої права та обов’язки”

16.1.	Привітання. Знайомство. Вправа “Комплімент”	10	
16.2.	Правила	5	Фліп-чарт, плакат “Наші правила”
16.3.	Вступ	5	
16.4.	Очікування	10	
16.5.	Вправа “Пригадаймо разом”	10	
16.6.	Вправа “Наші права та обов’язки”	10	Аркуші паперу формату А3

Я – моє здоров'я – моє життя

16.7.	Вправа "Ситуації"	20	Роздаткові матеріали
16.8.	Вправа "Мої права в школі та вдома"	20	Аркуші паперу А4 та А3
16.9.	Підсумок теми	5	

Тема 15. “Хочу знати свої права”

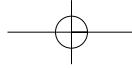
Мета: надати інформацію про Конвенцію ООН про права дитини, формувати навички правомірної поведінки.

Основні поняття для засвоєння:
Конвенція, права, обов’язки.

Тривалість: 1,5 год.

Структура теми “Хочу знати свої права”

№ п/п	Види роботи	Орієнтовна тривалість (хв.)	Ресурсне забезпечення
15.1.	Привітання. Знайомство “Я хочу, щоб мене називали...”	10	
15.2.	Правила	5	Фліп-чарт, плакат “Наші правила”
15.3.	Вступ “Що відбудеться сьогодні”	5	
15.4.	Очікування	5	
15.5.	Вправа “Для чого служить цей предмет?”	10	Різноманітні предмети (олівець, коробочка, одноразовий стаканчик...)
15.6.	Вправа “Про дитячі потреби та забавки”	15	Аркуші паперу А3
15.7.	Вправа “Конвенція ООН в малюнках”	20	Тексти “Конвенція...”, аркуші паперу А3, різнокольорові маркери, кольоровий папір
15.8.	Перегляд мультфільму “Права дітей очима дітей”	10	Мультфільм
15.9.	Гра “33”	5	
15.10.	Підсумок теми	5	

Зміст тренінгового заняття

15.1. Привітання. Знайомство “Я хочу, щоб мене називали...” (10 хв.)

Педагог-тренер звертає увагу учасників на те, що кожна людина має своє ім'я. Право мати ім'я – це невід'ємне право кожного з нас. Адже нам дуже подобається, коли нас називають по імені. І сьогодні ми привітаємось незвично. Кожен візьме промінчик і напише на ньому не просто своє ім'я, а як би ви хотіли, щоб вас називали в класі (напр., ім'я дівчинки Олена, проте їй подобається, коли до неї звертаються: “Оленко!”). Свій промінчик необхідно прикріпити до сонечка, кажучи: “Мене звати Олена. Я хочу, щоб мене називали Оленка”. Після цього всі діти проголошують: “Вітаємо тебе, Оленко!”. Діти по черзі прикріплюють промінчики і говорять, як би вони хотіли, щоб їх називали в класі, а весь клас дружньо вітає їх.

До уваги педагога-тренера!

Педагог-тренер теж заповнює та представляє свій промінець.

15.2. Правила (5 хв.)

15.3. Вступ “Що відбудеться сьогодні?” (5 хв.)

Педагог-тренер інформує учасників, що сьогодні мова буде йти про те, що таке потреби та забаганки, про такі важливі речі, як права та обов'язки дітей; відбудеться знайомство з Конвенцією ООН про права дитини.

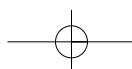
15.4. Очікування (5 хв.)

15.5. Вправа “Для чого служить цей предмет?” (10 хв.)

Мета: познайомити учасників з поняттям універсальності і невід'ємності прав.

Хід вправи.

Педагог-тренер пропонує учасникам сісти в коло. По колу передається будь-який предмет (це може бути пластикова пляшка, коробочка чи олівець...). Учасникам пропонується уявити, як по-різному можна використати цей предмет. Кожний учасник висловлює своє припущення з приводу використання предмету (напр., пластикову пляшку можна використати як вазу для квітів,

Я та мої права

як стаканчик для ручок та олівців...). Якщо учаснику важко відповісти, предмет передається далі.

До уваги педагога-тренера!

Звернути увагу учасників на те, щоб по можливості не повторюватись.

Обговорення:

- У нас був один і той же предмет, чому такі різні версії щодо його використання?
- Від чого залежали наші припущення?

До уваги педагога-тренера!

Необхідно підвести учасників до розуміння того, що кожен у свою відповідь вклав власну творчу уяву.

- Як ви думаєте, коли у людини з'являється уява? А чи можна відібрати у людини уяву?

До уваги педагога-тренера!

Педагог-тренер підводить учасників до розуміння того, що уява дана людині від народження. Вона особлива у кожного і її неможливо у людини відібрати.

Педагог-тренер звертає увагу учасників на те, що як і уяву, так і права у людини не можна забрати, бо вона з ними народжується. Деякі люди можуть ігнорувати права інших, порушувати їх, але попри всьому людина їх має, незалежно від того, хто вона і де живе. Також людина від народження має право на свободу та людську гідність. І власне свобода, і людська гідність є складовими прав людини. Права людини передбачають реалізацію життєво важливих потреб кожного.

15.6. Вправа “Про дитячі потреби та забаганки” (10 хв.)

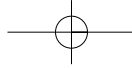
Мета: з'ясувати, що таке потреби та забаганки, навчити учасників відрізняти потреби від забаганок, сприяти усвідомленню необхідності дотримання прав інших.

Хід вправи.

І варіант

Педагог-тренер об'єднує учасників у чотири групи і зачитує завдання: “Проводяться міжнародні дослідження з метою з'ясування, які потреби є у дітей різних країн, щоб вони були здоровими і щасливими. Наприклад: їжа, повітря, іграшки... Вам необхідно скласти перелік цих потреб і записати їх.”

Після того, як учасники складуть перелік, педагог-тренер пропонує проаналізувати, що у списку є потребою, а що забаганкою.

Я – моє здоров'я – моє життя

Під *потребою* ми розуміємо ті речі, норми, умови, які є необхідними для безпечного та повноцінного життя людини.

Забаганки – це речі, без яких людина може обійтись, це речі не першої необхідності.

Педагог-тренер аналізує разом з учасниками, що у створеному списку є потребою, а що забаганкою. (див. Додаток до впр.15.6.)

До уваги педагога-тренера!

Після презентації напрацювань груп необхідно обговорити та проаналізувати, що є потребою, а що – забаганкою. Приклад забаганки можна навести з казки “Дванадцять місяців”: проліски в грудні – це забаганка.

До уваги педагога-тренера!

Для учасників 10 років рекомендовано провести II варіант гри.

II варіант

Хід вправи.

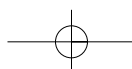
Педагог-тренер об'єднує учасників у чотири групи і зачитує завдання: “Проводяться міжнародні дослідження, з метою з'ясування, які потреби є у дітей різних країн, щоб вони були здоровими і щасливими. Наприклад: їжа, повітря, іграшки...”

Кожна група отримує розрізані картки (див. додаток до вправи 15.6. (II в.)), на яких написані потреби та забаганки (всі твердження, перед тим, як роздати групам, потрібно розрізати і перемішати).

Учасникам необхідно проаналізувати і визначити, що є потребою, а що забаганкою. На одному аркуші паперу потрібно скласти з нарізаних смужок та наклеїти все, що відноситься до потреб, а на іншому – до забаганок. Після завершення одна група презентує свою роботу, інші відзначають ті варіанти, що співпали. Якщо є розбіжності у переліках (напр., те, що одна група вважає забаганкою, інша вважає потребою) групі необхідно аргументувати свою точку зору.

Обговорення:

- Наведіть приклади, коли ви вважали забаганку потребою чи ваші потреби інші розглядали як забаганку.

До уваги педагога-тренера!

Педагог-тренер підводить учасників до розуміння, що необхідно чітко відрізнити, що ж є потреба, а що забаганка. Для того, щоб були забезпечені потреби людини і декларуються її права.

15.7. Вправа “Конвенція ООН в малюнках” (20 хв.)

Мета: надати учасникам інформацію про основні статті Конвенції ООН, використовуючи малюнки, навчити дітей орієнтуватися у змісті Конвенції ООН про права дитини.

Хід вправи.

Педагог-тренер інформує учасників про те, що у 1948 році ООН (див. Додаток до впр. 15.7.) прийняла Загальну Декларацію прав людини. Декларація проголосила, що права людини є “основою свободи, справедливості і миру у всьому світі”.

В цілому діти користуються тими ж правами, що і дорослі. Однак, через те, що вони малі, їм потрібен додатковий захист. Конвенція з прав дитини – це міжнародна угода або конвенція, схвалена Генеральною Асамблеєю ООН у листопаді 1989 року.

Конвенція – угода, міжнародний договір з якогось одного спеціального питання, що визначає права й обов'язки держав з даного питання.

Вона нагадує народам Землі про права їхніх дітей. Конвенція складається із 3-х частин, 54 статей. Її прийняли майже всі країни світу. В Україні Конвенція була ратифікована (прийнята) у 1991 році. (див. додаток до вправи 15.7.).

Педагог-тренер об'єднує учасників у п'ять підгруп. Учасники отримують тексти Конвенції ООН з вказаними статтями для опрацювання. Для кожної групи пропонується три статті (ст. 5, 6, 7; 12, 13, 15; 17, 19, 24; 25, 27, 30; 31, 33, 36). Педагог-тренер пропонує учасникам уважно прочитати визначені статті і намалювати те, про що в них йдеться.

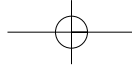
По завершенні роботи групи презентують свої малюнки.

До уваги педагога-тренера!

Необхідно наголосити, що інформація кожної групи є новою для інших, тому варто уважно слухати, щоб більше дізнатися про права дитини.

Обговорення:

- Від кого залежить реалізація прав людини? Прав дитини?

Я – моє здоров'я – моє життя

До уваги педагога-тренера!

Педагог-тренер підводить учасників до думки, що від кожного з нас залежить, чи реалізуємо ми свої права.

- Чи визначені в Конвенції обов'язки дітей?
- Як ви думаєте, що таке обов'язки?

До уваги педагога-тренера!

Необхідно підвести учасників до думки, що права однієї людини закінчуються там, де починаються права іншої. І там, де починаються права іншої людини, починаються твої обов'язки.

15.8. Перегляд мультфільму “Права дітей очима дітей” (10 хв.)

Мета: поглибити знання учасників про Конвенцію ООН про права дитини через її образне сприйняття.

Учасники протягом 7 хвилин переглядають мультфільм.

Обговорення:

- Про які права йшлося у мультфільмі?
- Що сподобалось вам у мультфільмі?

До уваги педагога-тренера!

Педагог-тренер повідомляє, що мультфільми створені на основі 400 малюнків дітей з усього світу про свої права.

15.9. Гра “33” (5 хв.)

Мета: закріпити знання прав, провести емоційне розвантаження.

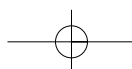
Хід гри.

Учасники стають у коло і починають за сигналом педагога-тренера називати числа від одного до тридцяти трьох. Кожен називає наступне число. Замість числа “3” та кратних йому (наприклад: 6, 9, ...), та чисел, в складі яких є цифра “3” (наприклад: 13, 23, ...), учасник підстрибує і говорить: “Я маю право на...”, називаючи одну із статей Конвенції. Наприклад: “Один, два, я маю право на гру, чотири...”. Гра продовжується до рахунку “33”.

15.10. Підсумок теми (5 хв.)

Педагог-тренер ставить запитання:

- Що нового ви дізналися на сьогоднішньому занятті?

Тема 16. “Мої права та обов’язки”

Мета: сформувати усвідомлення необхідності дотримання людиною прав та обов’язків.

Основні поняття для засвоєння:
права, обов’язки, самовираження.

Тривалість: 1,5 год.

Структура теми “ Мої права та обов’язки”

№ п/п	Види роботи	Орієнтовна тривалість (хв.)	Ресурсне забезпечення
16.1.	Привітання. Знайомство. Вправа “Комплімент”	10	
16.2.	Правила	5	Плакат “Наші правила”
16.3.	Вступ	5	
16.4.	Очікування	5	
16.5.	Вправа “Пригадаймо разом”	10	
16.6.	Вправа “Наші права та обов’язки”	10	Аркуші паперу формату А3
16.7.	Вправа “Ситуація”	20	Роздаткові матеріали
16.8.	Вправа “Мої права в школі та вдома”	20	Аркуші паперу А4 та А3
16.9.	Підсумок теми	5	

Зміст тренінгового заняття

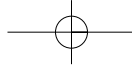
16.1. Привітання. Знайомство. Вправа “Комплімент”(10 хв.)

Учасники по черзі називають своє ім’я, вітаються з учасником, який сидить ліворуч, і говорить йому комплімент. Наприклад, “Я – Галя. Привіт, Ігоре. Мені подобається твоя посмішка!”.

Педагог-тренер ставить запитання:

- Як почувались ви, коли чули компліменти?
- Що відчували, коли говорили компліменти іншим?

Педагог-тренер підкреслює, що таким чином ми визнавали право іншого на самовираження (пригадує статтю 13 Конвенції ООН).

Я – моє здоров'я – моє життя

16.2. Правила (5 хв.)

16.3. Вступ (5 хв.)

Педагог-тренер повідомляє тему заняття і зазначає, що коли людина знає свої права, вона нікому не дозволить їх порушувати. Коли людина знає свої обов'язки, вона не порушить права іншої людини, вона не буде ризикувати чи зазнавати насилля. Тому сьогодні мова буде про наші права та обов'язки.

16.4. Очікування (5 хв.)

16.5. Вправа “Пригадаймо разом”(10 хв.)

Мета: пригадати основні права, що мають діти згідно Конвенції ООН про права дитини.

Хід вправи.

Педагог-тренер об'єднує учасників у пари. Протягом трьох хвилин потрібно пригадати права дітей, про які говорилося на попередньому занятті, а потім представити їх у великому колі.

Обговорення:

- Назвіть права дітей, що забезпечують реалізацію їх потреб.
- Чи завжди ми реалізуємо свої права? Що заважає нам це робити?

До уваги педагога-тренера!

Необхідно нагадати, що для того, щоб реалізувались твої права, потрібно ставитися до інших так, як би ти хотів, щоб ставились до тебе. Твої права закінчуються там, де починаються права іншої людини.

16.6. Вправа “Наші права та обов'язки” (10 хв.)

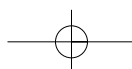
Мета: допомогти учасникам усвідомити взаємозв'язок прав та обов'язків.

Хід вправи.

Педагог-тренер читає оповідання “Про Галинку та Андрія” (див. Додаток до вправи 16.6.).

Обговорення:

- Чи могла б ця ситуація бути реальною?
- Чи порушувались права у даній ситуації? Які права були порушені? Ким?
- Як ви думаєте, що таке обов'язок?
- Як могли вчинити діти, щоб не порушити нічиїх прав?

Часто нам доводиться обмежувати свої права, щоб не порушити права інших. Так народжується наш обов'язок – поважати право іншого.

16.7. Вправа “Ситуація” (20 хв.)

Мета: підвищити інтерес дітей до вивчення своїх прав, формувати переконання про взаємозв'язок прав та обов'язків.

Хід вправи.

Учасники об'єднуються в чотири підгрупи. Перша та друга групи розглядають ситуацію 1, а третя та четверта групи – ситуацію 2 (див. Додаток до вправи 16.7.).

Завдання: прочитати ситуацію, обговорити і дати відповіді на запитання. Після роботи в групах ситуації обговорюються у великому колі.

Обговорення:

- Якщо ми маємо право на свободу слова, чи означає це, що ми можемо говорити все, що хочемо?
- Чи доводиться вам обмежувати свої права? Наведіть приклади.
- Як ви думаєте, чому ми обмежуємо свої права? Чи шкодить нам це?
- Що було б, якби кожен користувався тільки правами та нехтував своїми обов'язками і правами іншого?

До уваги педагога-тренера!

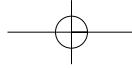
В першій ситуації порушені ст. 16, 40.

В другій ситуації порушені ст. 17, 29.

Педагог-тренер підсумовуючи дану вправу, зачитує дані статті Конвенції ООН про права дитини.

- **Стаття 16.** Дитина не може бути об'єктом незаконного посягання на її честь і гідність.
- **Стаття 40.** Діти не можуть бути звинуваченні у порушенні кримінального законодавства, поки їх вина не буде доведена.
- **Стаття 17.** Діти мають право на інформацію, яка не шкодить їхньому здоров'ю.
- **Стаття 29.** Діти мають право на розвиток особи, талантів, розумових здібностей.

Важливо підвести учасників до розуміння того, що коли ми говоримо неправду, ми тим самим принижуємо іншого і порушуємо його право на людську гідність. Свої права потрібно обмежувати, щоб не порушувати права інших.

Я – моє здоров'я – моє життя

Наші права також можуть бути обмежені іншими людьми, якщо порушується інше важливе наше ж право. Так, мама вимкнула телевізор, щоб захистити сина від інформації, яка не відповідає його віку і може зашкодити його здоров'ю, та оскільки порушувалось його основне право – право на навчання.

Висновок: Наші права можуть бути обмежені, коли вони заважають реалізації прав інших людей, чи коли не можуть реалізуватися наші ж інші права.

До уваги педагога-тренера!

Педагог-тренер може, підсумовуючи висловлювання учасників, навести приклад: вам потрібно іти до школи, а ви в цей час хочете відпочивати чи грати на комп'ютері. Що робити? Ви ж маєте право на гру, але і право на освіту теж. Для того, щоб реалізувати своє право на освіту, ви обмежуєте своє право на гру.

16.8. Вправа “Мої права в школі та вдома” (20 хв.)

Мета: поглибити знання учасників про права та обов'язки, про вміння налагоджувати ефективну взаємодію на основі дотримання прав.

Хід вправи.

Педагог-тренер пропонує учасникам самостійно протягом 5 хвилин записати п'ять важливих прав, які вони можуть реалізувати в школі, та п'ять важливих прав, якими вони можуть користуватися вдома. Наступний крок – записати напроти кожного права обов'язок, який передбачає реалізацію цього права.

До уваги педагога-тренера!

Наприклад, право на гру передбачає, що інші теж мають право на гру, тому обов'язок – надати можливість іншим гратись теж!

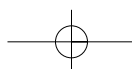
На наступному етапі педагог-тренер об'єднує учасників у чотири підгрупи і пропонує обговорити та визначити перелік десяти важливих речей, на які вони мають право, та обов'язків, яких вони будуть дотримуватись у школі і вдома.

Кожна група отримує по два аркуші формату А4. На одному учасники записують права та обов'язки, яких вони будуть дотримуватись у школі, на іншому – вдома.

Кожна група презентує свої напрацювання.

Обговорення:

- Що вам допомагало скласти спільні списки?

Я та мої права

- Що вам особисто дає реалізація цих прав і дотримання обов'язків?

До уваги педагога-тренера!

Необхідно наголосити на важливості врахування думки кожного, звернути увагу учасників на те, що цей список можна розширювати, змінювати і доповнювати та з'ясувати, чи погоджуються учасники, щоб визначені ними права та обов'язки стали законом класу. Якщо всі погоджуються, учасникам пропонується поставити свій підпис під кожним "документом". Розроблені групою спільні права та обов'язки вивішуються на стінах і є "правовою нормою", що діє в даній групі.

Якщо учасникам складно виконати дане завдання, педагог-тренер може звернутися до додатку (див. Додаток до впр. 16.8.) і, використавши формулювання прав, запропонувати учасникам визначити обов'язки щодо даних прав, записуючи пропозиції на фліп-чарті.

16.9. Підсумок теми (5 хв.)

Підсумовуючи тему, необхідно поставити такі питання:

- Чому ви навчилися під час заняття?
- Чи потрібні вам у житті ці знання та вміння?

Я – моє здоров'я – моє життя

ДОДАТКИ

Додаток до вправи 15.6.

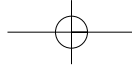
Потреби	Забаганки
1. Мати житло	Жити у величезному будинку. Жити в окремій квартирі одному.
2. Добре харчуватися	Їсти багато солодощів, заморські овочі та фрукти...; щодня – морозиво, пепсі, чіпси... Харчуватися тільки в ресторанах та кафе.
3. Мати відповідний одяг	Одягатися тільки в фірмові дорогі стильні речі; які ще й сезону не відповідають. Переодягатися 3-4 рази на день.
4. Жити в любові та безпеці	Дорослі мають виконувати все, що я хочу, інакше вони мене не люблять. Мати при собі охоронця.
5. Навчатися в школі	Вчити тільки ті предмети, котрі подобаються і щоб оцінок не ставили.
6. Спілкуватися	Ходити в гості до друзів та знайомих, коли заманеться. Довго засиджуватися в гостях; щодня чи щотижня – дискотека. Годинами “сидіти” на телефоні.
7. Гратися	Мати багато різноманітних дорогих ігр. Більшість часу проводити за комп'ютером.
8. Відпочивати	Відпочивати тільки за кордоном; та ще й вимагати нових вражень.
9. Розвивати свої здібності	Малювати по стінах в кімнаті. Сидіти годинами біля комп'ютера.
10. Знаходитися під опікою дорослих	Дорослі мають все робити за дитину і нести за неї відповідальність.

Додаток до вправи 15.б. (II в.)

Мати житло
Дорослі мають виконувати все, що я хочу, інакше вони мене не люблять
Мати при собі охоронця
Мати відповідний одяг
Жити в любові та безпеці
Навчатися в школі
Одягатися тільки в фірмові дорогі стильні речі
Переодягатися 3-4 рази на день
Жити в величезному будинку
Жити в окремій квартирі одному
Відпочивати
Розвивати свої здібності
Знаходитися під опікою дорослих
Гратися
Їсти багато солодощів, заморські овочі та фрукти...; щодня – морозиво, пепсі, чіпси...
Харчуватися тільки в ресторанах та кафе
Спілкуватися
Добре харчуватися
Вчити тільки ті предмети, котрі подобаються
Ходити в гості до друзів та знайомих, коли заманеться
Годинами “сидіти” на телефоні
Довго засиджуватися в гостях
Щодня чи щотижня – дискотека
Мати багато різноманітних дорогих ігор
Більшість часу проводити за комп’ютером
Відпочивати тільки за кордоном
Вимагати нових вражень
Малювати по стінах у кімнаті
Сидіти годинами біля комп’ютера
Дорослі мають все робити за дитину і нести за неї відповідальність

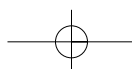

Конвенція ООН про права дитини

Короткий виклад прав, гарантованих Конвенцією ООН про права дитини

- Діти мають право бути в колі сім'ї чи з тими людьми, які найкращим чином будуть опікуватися ними (ст. 5).
- Діти мають право на достатню кількість їжі і чистої води (ст. 6).
- Діти мають право на ім'я та набуття громадянства (ст. 7).
- Діти мають право на належні умови життя (ст. 27).
- Діти мають право на медичне обслуговування та охорону здоров'я (ст. 24).
- Діти мають право брати участь в іграх (ст. 31).
- Діти мають право на безкоштовну освіту (ст. 25).
- Діти мають право на безпеку і захист від заподіяння їм шкоди та від недбалого поводження (ст. 19).
- Дітей не можна використовувати як дешеву робочу силу та як солдатів (ст. 36).
- Діти мають право говорити рідною мовою, сповідувати свою релігію та користуватись плодами своєї культури (ст. 30).
- Діти мають право висловлювати власні думки та збиратися з метою висловлювання своїх поглядів (ст. 12, ст. 15).
- Діти мають право на інформацію, яка не шкодить їхньому здоров'ю (ст. 17).
- Діти мають право на самовираження (ст. 13).
- Діти мають право жити у вільному від наркотиків світі (ст. 33).

(ЮНІСЕФ-Великобританія)
“Перші кроки”, посібник для
початкового вивчення прав людини,
Лондон, 1997 р)

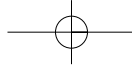

Що таке Організація Об'єднаних Націй?

Організація Об'єднаних Націй є організацією незалежних країн. Ці країни об'єдналися разом для боротьби за мир у всьому світі, для подолання бідності та несправедливості. Організація Об'єднаних Націй заснована 24 жовтня 1945 року 51 країною. Сьогодні до ООН входять 189 країн-членів.

Історія про Андрія та Галинку

Андрій і Галинка були дуже щасливими, коли довідалися, що батьки купили подарунки, про які вони так мріяли. Андрієві подарували улюблений компакт-диск, а Галинці подарували цікаву відеокасету. Брат зразу ж ввімкнув музику. Музика гриміла на всю хату. Андрій підспівував ще голосніше... А Галя, вхопивши відеокасету, чимдуж помчала вмикати відеоманітофон. Спершу вони були дуже задоволені, кожен мав очікуваний подарунок. Гучна музика заважала Галинці зосередитись на перегляді кінофільму. В хаті стояв шум. Галинка попросила брата зменшити звук. Та він і не чув прохання сестри. Образившись, Галинка ввімкнула звук відеоманітофону дуже голосно. Андрій те ж зробив з манітофоном і став ще голосніше підспівувати. В кімнаті панував страшений шум...

Додаток до вправи 16.7.

Ситуація 1.

В 5-А класі, в якому навчається Іра, сталась прикра історія. Зранку всі розглядали подарунок Антона – новий калькулятор. Сперечались, в кого є такий саме калькулятор, які математичні дії на ньому можна виконати. Особливо захоплювався Артур. Та почався урок, всі розійшлись по місцях, а після уроків калькулятор зник! Ніби крізь землю провалився! Антон засмучений, всі почуваються ніяково.

– Я бачив, що останньою калькулятор розглядала Іра! – сказав Артур, – певно собі його й приховала!

– Чули? – прошепотіла згодом Оля, – А тихоня наша, Іра, калькулятор і вкрала!

– Але ж я не брала! – заплакала Іра і вибігла з класу.

А калькулятор знайшовся – він впав за парту.

Дайте відповіді на запитання:

- Чи можна звинувачувати когось, не маючи на це доказів?
- Як чуває себе людина, про яку поширюють чутки?
- Чи були в цій ситуації порушені чийсь права?
- Які права були порушені? Як саме?

Ситуація 2.

Вечір, Ігор з захопленням дивиться бойовик. Мама зайшла до кімнати, побачила фрагмент фільму, де якраз відбувалась кривава сцена насилля.

– Прошу негайно виключити телевізор, – сказала мама, – і завершувати уроки. Вже пізно, уроки не зроблені, та й фільм цей не для 10-річних дітей!

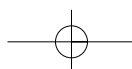
– Ну, мам! Ще трошки, найцікавіший момент!

– Я сказала – ні!

Ігор виключив телевізор, але настрої вже був зіпсований. По-перше, фільм класний не додивився, по-друге, до уроків сідати! Йому вже скоро 11 років, а мама ставить, як до маленького!

Дайте відповіді на запитання:

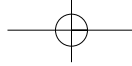
- Чиї права порушувались в даній ситуації? Як саме?
- Чому мама заборонила Ігорю дивитись телевізор?
- Чи мала мама таке право?
- Як би ви вчинили на місці Ігоря?

Права та обов'язки дітей

Право	Обов'язок
Право жити в сім'ї. Право на опіку дорослих.	Поважати батьків. Допомагати батькам та іншим членами сім'ї.
Право на належні умови життя.	Дотримуватись правил гігієни. Підтримувати чистоту в квартирі. Не забруднювати довкілля.
Право на належне медичне обслуговування. Право на охорону здоров'я.	Піклуватися про своє здоров'я. Відповідально ставитись до свого здоров'я. Вести здоровий спосіб життя.
Право на розвиток. Право на освіту.	Займатися спортом, турбуватися про своє здоров'я. Розвивати свої здібності, відповідально ставитись до навчання.
Право на висловлювання своїх думок.	Не принижувати гідність інших власними висловлюваннями.
Право на безпеку.	Поводитись безпечно. Думати про наслідки своїх дій.
Право на інформацію, яка відповідає розвитку.	Користуватися тільки тією інформацією, яка не шкодить здоров'ю і відповідає розвитку.
Право на гру.	Поводитись гідно з іншими.
Право на захист від жорстокого поводження.	Знати правові акти щодо захисту своїх прав. Поводитись гідно, безпечно.

Я – моє здоров'я – моє життя

Література:

1. Конвенція ООН про права дитини. Видана в Україні за підтримки Представництва ЮНІСЕФ в Україні, – К., 2001
2. Програма МОН України та ПРООН/ЮНЕЙДС “Сприяння просвітницькій роботі “рівний – рівному” серед молоді України щодо здорового способу життя”, модуль “Знаємо та реалізуємо свої права” Константінов С.Ф., Квітка Я., – К., 2002
3. Викладання прав людини і прав дитини. Інформаційно-методичні матеріали для тренінгу. К.; Міжнародна Ліга прав дітей та молоді, 1999
4. Програма “Перші кроки”, Міжнародна амністія, – К., 1996
5. Права дитини: від витоків до сьогодення. Збірник текстів, методичних та інформаційних матеріалів. – К., 2002
6. Олішевська О. Дитина під парасолькою прав. ВФ “Крок за кроком”, проект “Запобігання насильства над дітьми”, – К., 2002
7. Жизнь замечательных детей. – К., 1993
8. Вітер О. Захищайтеся, діти!..//Голос України, 2000
9. Шиванова М. Правовий статус дитини її очима//Юрид. вісн.України, 1998

